

SOUČASNÝ STAV OPTIMALIZACE BEZPEČNOSTNÍHO SYSTÉMU V ČESKÉ REPUBLICĚ

KÁČER Ján¹
ŠAFARÍK Zdeněk²

ABSTRAKT

Vláda dne 21. září 2005 usnesením č. 1214 schválila materiál „Optimalizace bezpečnostního systému ČR“. Tento materiál obsahoval celkem 48 úkolů pro všechny složky státu. Na základě vyhodnocení v roce 2012 bylo 41 úkolů splněno a 7 pokračuje. Tento článek se bude zabývat stručným vyhodnocením nejdůležitějších splněných úkolů a stavem a perspektivou plnění zbývajících úkolů.

Klíčová slova:

Bezpečnostní systém, optimalizace, legislativa.

ABSTRACT

Government on 21 September 2005 Resolution No. 1214 approved the document "Optimizing the security system of the Czech Republic." This material contained a total of 48 goals for all of the State. Based on the evaluation in 2012 were 41 tasks completed and 7 continues. This article will deal with a brief evaluation of the most important tasks completed and the status and perspective of the implementation of the remaining tasks.

Key words:

Security System, Optimization, Legal.

¹ KÁČER, Ján, Ing., Ph.D., Tomas Bata University in Zlín, nám. T.G. Masaryka 5555, 760 01 Zlín, Czech Republic, Phone: 00420737963169, jan.kacer@centrum.cz, kacer@flkr.utb.cz

² ŠAFARÍK, Zdeněk, RNDr. Ph.D., Fakulta logistiky a krizového řízení UTB Zlín, Studentské náměstí 1532, 68601, Uherské Hradiště, Česká republika, 00420773024373, safarik@flkr.utb.cz

ÚVOD

Bezpečnostní strategie ČR chápe pojem bezpečnost jako žádoucí stav, kdy jsou na nejnížší míru snížena rizika pro ČR plynoucí z hrozeb vůči: obyvatelstvu, svrchovanosti a územní celistvosti, demokratickému zřízení a principům právního státu, vnitřnímu pořádku, majetku, životnímu prostředí, plnění mezinárodních bezpečnostních závazků a dalším definovaným zájmům.

Pro splnění těchto úkolů je důležité mít připravený funkční bezpečnostní systém státu. Z tohoto důvodu vláda ČR dne 21. září 2005 usnesením č. 1214 schválila materiál „Optimalizace bezpečnostního systému ČR“ a uložila ministru vnitra informovat do konce roku 2007 vládu o stavu plnění těchto opatření. K tomu byla vytvořena odborná pracovní skupina s úkolem zpracovat informaci pro vládu. V této informaci bylo konstatováno, že z celkového počtu 48 úkolů bylo splněno 30. Další termín podání informace vláda stanovila do 31. 12. 2012. Materiál projednal Výbor pro civilní a nouzové plánování a Bezpečnostní rada státu a bylo konstatováno, že v současné době ze zbylých 18 úkolů je 11 splněno a 7 pokračuje. [1] V další části článku rozeberu jednotlivé úkoly.

1 VYHODNOCENÍ PLNĚNÍ ÚKOLŮ OPTIMALIZACE BEZPEČNOSTNÍHO SYSTÉMU ČESKÉ REPUBLIKY

Z jednání odborné pracovní skupiny Výboru pro civilní a nouzové plánování (dále jen VCNP) vyplynulo, že další kontrolní termín pro zjištění stavu plnění je navržen do 31. prosince 2015. Důvody proč ještě nejsou tyto úkoly splněny rozeberu v následujících bodech.

1.1 PŘEHLED NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH SPLNĚNÝCH ÚKOLŮ

Pracovní orgány Bezpečnostní rady státu. Obsahem tohoto úkolu bylo pro zajištění projednávání vnitřní bezpečnosti státu doplnění článku 3 Statutu VCNP – Složení výboru – o dalšího člena, a to náměstka policejního prezidenta. Toto bylo splněno a dne 2. 6. 2008 byla usnesením vlády č. 671 schválená aktualizace Statutu VCNP.

Ústřední krizový štáb. Cílem tohoto úkolu bylo standardizovat a harmonizovat kompetence a postavení Ústředního krizového štábu a jednotlivých spolupracujících komisí a pracovních skupin. Tento úkol byl vyřešen v rámci novely krizového zákona.

Krizové řízení. Tato oblast mněla několik podoblastí. [1]

První bylo upravit krizový zákon ve smyslu posílení taxativně vyjmenovaných rozhodovacích pravomocí jednotlivých stupňů krizového řízení na úrovni krajů, obcí s rozšířenou působností (ORP) a obcí. Úkol byl vyřešen v rámci novely krizového zákona, která nabyla účinnosti k 1. lednu 2011. Např. Povinnost starosty ORP splnit úkol stanovený hejtmanem a orgány krizového řízení.

Druhou bylo upravit krizový zákon ve smyslu jasného vymezení působnosti a vztahů mezi bezpečnostními radami a krizovými štáby na úrovni krajů i obcí. Tento úkol byl opět vyřešen v rámci novely krizového zákona. Bezpečnostní rady a krizové štáby byly v rámci krizového zákona rozpracovány. Došlo k vyčlenění ze skupiny „orgánů krizového řízení“ a tím ke zjednodušení pohledu na tuto problematiku.

Poslední podoblastí bylo definování pravomocí a úlohy České národní banky (ČNB) za krizových stavů. Úkol byl vyřešen Správou státních hmotných rezerv ve spolupráci s ČNB novelou zákona o hospodářských opatřeních pro krizové stavy, která jako zákon č. 76/2012 Sb., nabyla účinnosti dnem vyhlášení 7. února 2012. ČNB je pro účely tohto zákona zařazena mezi správní úřady v plném rozsahu práv a povinností, které zákon a prováděcí vyhláška této skupině úřadů určuje.

Integrovaný záchranný systém. Úkolem bylo vypracovat legislativní normu pro činnost Zdravotnické záchranné služby (ZZS). V roce 2011 byl schválen zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, a zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě. Oba zákony nabyly účinnosti dnem 1.4. 2012. [1]

Další úkol řešil uvolňování členů Českého červeného kříže a dalších dobrovolníků z míst kde nebyl vyhlášen krizový stav na činnosti spojené s řešením krizových situací v postižených oblastech. Tato problematika je již částečně řešena zákoníkem práce. Stávající právní úprava je dostačující a umožňuje efektivní řešení této problematiky.

Vládní utajené spojení. V rámci nového vládního utajeného spojení byly vytvořeny dva nové informační systémy (IS) certifikované Národním bezpečnostním úřadem. IS Vega-T je určený ke zpracování utajovaných informací do stupně utajení Tajné a NATO SECRET a neutajovaných (citlivých) informací. Je v něm zapojeno 12 pracovišť orgánů veřejné moci. IS Vega-D je určený ke zpracování utajovaných informací do stupně utajení Důvěrné, CONFIDENTIAL EU a NATO CONFIDENTIAL a neutajovaných informací. V tomto systému probíhá postupné zprovoznění jednotlivých lokálních pracovišť u orgánů veřejné moci. [1]

Privátní sektor a občané v bezpečnostním systému. Cílem úkolu bylo vymezit prostor, který bude v bezpečnostním systému přenechán privátnímu sektoru či samotným občanům. Stávající právní úprava umožňuje privátnímu sektoru podílet se na zajišťování úkolů v rámci IZS po uzavření příslušné dohody a tato spolupráce má vzestupnou tendenci.

Obrana. Úkolem bylo docílit užší propojení systému plánování (obrného, krizového, havarijního včetně pojmu civilní nouzové plánování, který dosud nebyl v právních předpisech ČR zatím definován). Problematika byla vyřešena v rámci širší diskuse při přípravě novely krizového zákona. Stávající systém byl vyhodnocen jako funkční a přehledný. Dílčí části byly v novele krizového zákona upraveny.

Různé. Cílem bylo vytvořit systém pro vysílání civilních zaměstnanců do mezinárodních misí. V rámci rozpočtové kapitoly Všeobecná pokladní správa byla zřízena zvláštní položka výdajů Prostředky na financování zapojení občanů ČR do civilních misí EU a dalších mezinárodních vládních organizací, která se do roku 2007 každoročně usnesením vlády naplňuje pro následující rozpočtové období. Dále byla zpracována Metodika uvolňování finančních prostředků pro vysílání občanů ČR do civilních misí EU a dalších mezinárodních vládních organizací. Byla vytvořena Národní databáze expertů, tj. zájemců o práci v civilních strukturách mezinárodních vládních organizací. Pro komplexní dobudování systému vysílání je třeba přistoupit k příslušným legislativním úpravám. [1]

1.2 HODNOCENÍ DOSUD POKRAČUJÍCÍCH PŘETRVÁVAJÍCÍCH ÚKOLŮ

Parlament. Jedná se o vyhlášení krizových stavů a zákonodárný proces za stavu ohrožení státu a za válečného stavu v situaci kdy ani jedna z komor Parlamentu nebude usnášenischopná, což se v našem státě již několikrát stalo. Možností je třeba převod kompetencí na prezidenta nebo vládu. Tento úkol byl přesunut k řešení v letech 2013 - 2014, kdy bude jasná transformace ozbrojených sil ČR a Policie ČR, což může vyvolat požadavek úpravy ústavního zákona o bezpečnosti ČR. [2]

Vláda. Zásadním opatřením je zajistit, při možné neschopnosti vlády přijímat rozhodnutí převedení pravomocí vlády na Bezpečnostní radu státu do doby opětovné usnášenischopnosti vlády. Jedná se o dobu do 24 hodin od jejího svolání v době vyhlášení vyšších krizových stavů. Tento úkol bude řešen průběžně s parlamentem.

Krizové řízení. Úkolem je hledat možnost systémového využití dalších ozbrojených sborů nebo jiných občanských rezerv (dobrovolníci) pro nasazování ve prospěch Policie ČR v případě zhoršené bezpečnostní situace a pro plnění úkolů v rámci IZS a v oblasti ochrany obyvatelstva. Zároveň zabezpečit vzdělávání a výcvik těchto cílových skupin.

V rámci novely krizového zákona bylo upraveno krizové opatření umožňující nařídit vládou za nouzového stavu nasazení vojáků v činné službě a jednotek požární ochrany k provádění krizových opatření. Rovněž lze hledat i další možnosti řešení. Zároveň pokračuje plnění úkolu k přípravě zákona o alternativní službě. V průběhu legislativních prací při implementaci Koncepce mobilizace ozbrojených sil ČR, Koncepce aktivní zálohy ozbrojených sil ČR a Koncepce přípravy občanů k obraně státu se plánuje novelizace právních předpisů branného zákonodárství a příprava dalších právních předpisů řešících například průběh služby vojáka v aktivní záloze, atd. Příprava branného zákona je úzce spjata s přípravou zákona o alternativní službě. Právní úpravou obsaženou v branném zákoně bude naplněno ústavní právo státního občana ČR odmítnout výkon povinné vojenské služby z důvodu svědomí nebo náboženského vyznání a v zákoně o alternativní službě bude popsán průběh této služby a právní poměry osob povinných tuto službu konat“. [2]

Integrovaný záchranný systém. Obsahem opatření bylo odstranit podfinancování IZS, dosáhnout vládou stanovených požadavků na plošné pokrytí území ČR jednotkami požární ochrany a systémově řešit financování některých složek IZS.

Zajištění spolehlivého fungování bezpečnostního systému a akceschopnost jeho jednotlivých složek patří mezi základní funkční systém ČR, což je řešeno i v rámci Bezpečnostní strategie ČR – bod č. 87. Cílem IZS je poskytnutí garance občanovi a dalším subjektům v zajištění nezbytné úrovně pomoci na celém území republiky v návaznosti na efektivní využití speciální techniky a to vše i v době krizových situací. MV - GŘ HZS ČR podniká opatření k zajištění financování systému pro zachování spolehlivosti a akceschopnosti IZS i v době současných úsporných opatření.

Schválením nařízení vlády č. 148/2012 Sb., o stanovení výše úhrady nákladů na připravenost poskytovatele zdravotnické záchranné služby na řešení mimořádných událostí a krizových situací ze státního rozpočtu, který je prováděcím právním předpisem k zákonu č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě, bylo dosaženo

cíle zajistit finanční prostředky pro plnění úkolů vyplývajících ze začlenění poskytovatelů ZZS do IZS. [2]

Hasičský záchranný sbor ČR. Je nutné upravit postavení, organizační uspořádání a vymezení kompetencí HZS ČR, včetně jeho gesce za vytváření zvláštního organizačního doplňku pro dobu nouzového stavu, který bude v jeho přímé podřízenosti a který bude tvořený zejména jednotkami sborů dobrovolných hasičů obcí a ostatními složkami IZS. V rámci novely krizového zákona upraveno krizové opatření umožňující nařídit vládou za nouzového stavu nasazení vojáků v činné službě a jednotek požární ochrany k provádění krizových opatření. Úkol je dále řešen v rámci přípravy nového zákona o Hasičském záchranném sboru České republiky. [2]

Obrana. Cílem opatření je vytvoření podmínek pro realizaci mimořádných opatření a nahrazení principu dobrovolnosti v zapojení občana do obrany ČR za princip povinnosti.

23. ledna 2013 vláda ČR schválila dvě důležité koncepce pro zajištění obrany státu, koncepci aktivní zálohy ozbrojených sil ČR a koncepci mobilizace ozbrojených sil ČR. Materiály zdůrazňují obranu území českého státu jako celospolečenské téma. Zvyšují důležitost podílu občanů při obraně země a stanovují pravidla chování v případech krizových stavů.

Koncepce aktivní zálohy je komplexním, realistickým a dlouhodobě efektivním řešením tvorby a přípravy zálohy českých ozbrojených sil. Zároveň také řeší nedostatky, kterými dosud trpěly jednotky aktivních záloh. Scházející kompenzace zaměstnavatelům měly za následek neochotu záložní vojáky na cvičení uvolňovat. Nutnost dovolené nebo neplaceného volna zájem o službu snižoval a způsoboval neobsazenost jednotek. Novou koncepcí chce resort obrany motivovat nejen záložní vojáky, ale i jejich zaměstnavatele. Například roční paušální odměna záložáka se z dnešních šesti tisíc zvýší na dvanáct tisíc. Navíc v době, kdy bude povolán na cvičení, bude dostávat stejný plat jako voják z povolání na příslušné funkci. Zaměstnavatelé by napříště dostávali 1675 korun za den nepřítomnosti záložáka při jeho mimořádném nasazení, například při přírodní katastrofě. A 1117 korun denně po dobu běžného čtyřtýdenního výcviku, který se koná jednou za rok. V budoucnu by měly aktivní zálohy doplňovat příslušníky bojových útvarů, v případě potřeby i v zahraničních misích. Celkem by aktivní záloha měla mít nově až 5000 příslušníků. [3]

Koncepce mobilizace ozbrojených sil aktualizuje předchozí koncepci z roku 2005, reflektuje optimalizaci bezpečnostního systému České republiky, respektuje českou bezpečnostní strategii a Obrannou strategii ČR. Koncepce mimo jiné zavádí mimořádná opatření v rámci České republiky, která umožní vládě pružně připravovat a zabezpečovat obranu České republiky v rámci mírového stavu. V rámci mimořádných opatření stát posílí zejména rozpočet Ministerstva obrany a dojde k povinnému výkonu branné povinnosti realizací odvodního řízení a povinných vojenských cvičení vojáků v záloze. Mimořádná opatření zároveň umožní postupné převedení ozbrojených sil ČR z mírové do válečné organizační struktury a výběrové doplnění ozbrojených sil ČR za stavu ohrožení státu a částečnou a všeobecnou mobilizaci za válečného stavu. [3]

Vláda schválila novou organizační strukturu resortu MO. Ta zachovává členění na civilní a vojenskou část, Vojenské zpravodajství a Vojenskou policii. Civilní část resortu obrany zahrnuje koncepční a výkonné prvky představované přímo podřízenými útvary a zařízeními civilní části ministerstva organizovanými v agenturách. Vojenská

část resortu je tvořena generálním štábem, jenž má charakter koncepčního prvku velení a má schopnosti operačně velet prvkům jak na území ČR, tak i mimo něj.

V civilní části ministerstva dojde k převedení obslužných a výkonných prvků do podřízených agentur. V podřízenosti ministra obrany tak bude například Národní úřad pro vyzbrojování, který funguje už od 1. září 2012 a má na starosti akvizice veškeré vojenské techniky, materiálu, komunikačních a informačních technologií atd. Nová struktura resortu bude plně funkční k 1. lednu 2014, změny probíhají postupně už letos a pokračovat budou také v příštím roce. Reorganizace se dotkne také počtu civilních zaměstnanců: Reálně opustí řady armády zhruba 607 pracovníků.

Struktura AČR, se změní ze současné třístupňové na dvoustupňovou. Generální štáb na sebe převzal část odpovědností operačního stupně velení a je tedy tím orgánem, který v míru, ale i za krize bude velet jednotkám. Nová velitelství pozemních sil a vzdušných sil jsou plně funkční od 1. července 2013. V praxi budou v jedné budově s generálním štábem a budou obsazena 57 lidmi. Půjde skutečně o malá velitelství, jejichž primárním úkolem bude zajišťovat výcvik a přípravu vojsk. Přípravovaná struktura pozemních sil počítá s bojovými jednotkami – 4. brigádou rychlého nasazení a 7. mechanizovanou brigádou – silami bojové podpory a silami bojového zabezpečení. Celková průměrná naplněnost pozemních sil bude do 85 % s tím, že v případě krize budou doplněna Aktivní zálohou nebo částečnou mobilizací. [4]

Ochrana občanů a majetku v zahraničí. Úkol je částečně splněn schválením „Zásad spolupráce státních orgánů při ohrožení práv a zájmů ČR a jejích občanů v případě zhoršení bezpečnostní situace v zahraničí nebo v případě mimořádné události v zahraničí“ a uzavřením navazujících meziresortních dohod (MZV – MV a MZV – MO) a několika dílčích realizačních dohod. [2]

ZÁVĚR

Optimalizace bezpečnostního systému ČR probíhá v souladu se zpracovaným plánem. Zatím nesplněné úkoly jsou závislé na úspěšném provedení reorganizace některých složek IZS zejména AČR a zavedení přijatých koncepcí do praxe. Předpokládané ukončení optimalizace je pravděpodobně v roce 2015.

LITERATURA

- [1] Zpráva o stavu plnění zbývajících úkolů Optimalizace současného bezpečnostního systému ČR. Praha: MV- GR HZS ČR, 2012
- [2] Tabulka s přehledem plnění zbývajících úkolů z materiálu Optimalizace současného bezpečnostního systému ČR dle usnesení vlády ČR č. 7 ze dne 9. ledna 2008. Praha: MV- GR HZS ČR, 2012
- [3] <http://www.army.cz/>. Informační servis 4. 12. 2012 – Ministr obrany Alexandr Vondra představil koncepci schválené BRS.
- [4] <http://www.army.cz/>. Informační servis 23. 1. 2013 – Vláda ČR schválila koncepci aktivní zálohy a koncepci mobilizace.

Článek recenzovali dvaja nezávislí recenzenti.